

14-16 Yaş Basketbol Oynayan Genç Sporcuların Tercih Ettikleri Antrenör Davranışları

Mehmet YILDIZ¹

Özet

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 26.11.2020
Kabul Tarihi: 11.01.2021
Online Yayın Tarihi:
11.01.2021

Antrenör; enerjisini, gücünü, dinamizmini, bilgilerini ve sosyal kapasitesini sporcusuna en etkili ve kalıcı bir şekilde aktarabilme yeteneğine sahip olan lider özellikli kimse, sporcuların fiziksel, fizyolojik, zihinsel, duygusal ve sosyal kapasitelerinin amaçlı davranışlarla geliştirilmesine yardımcı olan ve bunun için antrenmanın bilimsel amaçlarını yerine getiren özel eğitim ve öğretim almış kişidir. Antrenörlüğün önemli bileşenlerinden biri spora özgü becerileri öğretme yeteneğinin olmasıdır. Bu becerinin yanında başkalarıyla ilişkiler kurma ve sürdürme becerisi de ön plana çıkmakta ve antrenörün öğretme yeteneğini pekiştirmektedir. Çalışmanın amacı, 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporcuların tercih ettikleri antrenör davranışlarını belirlemek, bu yaklaşımların cinsiyet ve antrenör cinsiyeti tercihi değişkenleriyle ilgili ilişkilerini tespit etmektir. Araştırmada tarama (betimsel) modeli kullanılmıştır. Araştırma grubunu, amaçlı örnekleme yöntemine göre seçilen, 2018-2019 güz ve bahar döneminde, Ankara ilindeki, Hidayet Türkoğlu, Darüşşafaka ve Tofaş Basketbol Okullarında basketbol eğitimi gören toplam 163 genç basketbolcu oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda genç basketbolcuların övgüde bulunan, ödül veren antrenörden ziyade, teknik bilgisi iyi olan, teknik hatalarını düzelten, adil davranan, teknik becerileri için eğitim veren ve gelişimlerini teşvik eden bir antrenörü tercih ettikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Antrenör Davranışı,
Basketbol, Eğitim, Spor

Coach Behaviors That Young Sportsmen Aged 14-16 Playing Basketball Prefer

Abstract

Article Info

Received: 26.11.2020
Accepted: 11.01.2021
Online Published:
11.01.2021

Coach is the leader who has the ability to transfer his/her energy, strength, dynamism, knowledge and social capacity to his/her sportsperson in the most effective and permanent way, he/she is the person who helps to develop the physical, physiological, mental, emotional and social capacities of sportsperson through purposeful behavior and thus who had received special education and training fulfilling the scientific objectives of training. One of the key components of coaching is the ability to teach sports-specific skills. In addition to this skill, the ability to establish and maintain relationships with others also comes to the fore and reinforces the coach's teaching ability. The aim of the study is to determine the coach behaviors that young sportsmen aged 14-16 playing basketball prefer, and to determine the relationship of these approaches with gender and gender preference of coach variables. Screening (descriptive) model was used in the research. A total of 163 young basketball players who had basketball training in Hidayet Türkoğlu, Darüşşafaka and Tofaş Basketball Schools in Ankara during the fall and spring period of 2018-2019, selected according to the purposeful sampling method, constitute the research group. At the end of the research, it observed that young basketball players prefer a coach with good technical knowledge, correcting technical mistakes, acting fairly, training for technical skills and encouraging their development, rather than a praising, award-giving coach.

Keywords

Coach Behavior,
Basketball, Education,
Sports.

¹Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara /Türkiye

Giriş

Antrenör; enerjisini, gücünü, dinamizmini, bilgilerini ve sosyal kapasitesini sporcusuna en etkili ve kalıcı bir şekilde aktarabilme yeteneğine sahip olan lider özellikli kimse (Sunay, 1998), sporcuların fiziksel, fizyolojik, zihinsel, duygusal ve sosyal kapasitelerinin amaçlı davranışlarla geliştirilmesine yardımcı olan ve

bunun için antrenmanın bilimsel amaçlarını yerine getiren özel eğitim ve öğretim almış kişidir (Konter, 1996). Antrenör, antrenman şartlarının bütün ihtiyaç ve taleplerine dönüt verebilmelidir.

Günümüz tarihinde bir yarışmacı ne kadar yetenekli ve becerikli olsa da ne kadar çok çalışsa da başarmak için bir antrenörün desteğine ve yardımına ihtiyacı vardır. Hangi branştan olursa olsun sporcu kendi beceri ve istekleriyle belli bir düzeye kadar gelip başarı gösterebilir. Fakat antrenörün vazifesi de yalnızca sporcuyu hazırlamak veya sporun nasıl yapılacağını anlatmak değildir. Bu sebepten antrenör bir yandan çalışmacıdan elde ettiği bilgileri kullanılabilir duruma getirerek sporcuya bildirirken, diğer taraftan performansı yüksek verime ulaştırabilmek için ortaya konulan çalışmaları belirleyip çalışmacılara bildirir. Bu sayede spor bilimine dayanan antrenmanlarla oyuncuyu müsabakalara ve maçlara hazır hale getirip yön veren üst düzey mesleki özelliklere sahip antrenör, sporcuyu sürekliliği olan ve bilinçli olarak elde edilen başarıya götürür. Fakat bütün bunların meydana gelmesi için antrenörlerin üzerilerindeki sorumluluğun bilincinde olmaları gerekmektedir (Tavşancıl, 2002). Dolayısıyla araştırmaların nitelik ve nicelik bakımından başarı göstermesi, oyuncunun iyi başarımlar sağlaması antrenörün mesleğine gereken değeri ve dikkati vermesiyle ilişkilidir (Anılır, 2007).

Antrenörlüğün önemli bileşenlerinden biri spora özgü becerileri öğretme yeteneğinin olmasıdır (Cote ve Gilbert, 2009). Fakat bu becerinin yanında başkalarıyla ilişkiler kurma ve sürdürme becerisi de ön plana çıkmakta ve antrenörün öğretme yeteneğini pekiştirmektedir (Nater ve Gallimore, 2006). Sporcuların zorunlu davranışları gibi tercih ettiği liderlik davranışı da takımın organizasyon iklimi, değerleri ve normları gibi olgulardan etkilenir. Yine sporcuların tercih ettiği davranışlar, sporcuların yaş, beceri düzeyi, cinsiyet ve kişilik gibi kendi özelliklerinden etkilenmektedir. Antrenörün kişilik özelliklerinin yanı sıra sporculardan gelen özellikler de antrenörün tercih edeceği dolayısıyla sporcuların doyumunu ve bütün takımın başarısını etkileyecek olan doğru davranışı belirleyecektir (Chelladurai, 1990).

Yukl (1998) antrenörlük davranışını özellik yaklaşımı, davranışçı yaklaşım, rol yaklaşımı ve durumsal yaklaşım olarak dört gruba ayırmıştır. Yukl (1998), tüm modern antrenörlük kuramlarının kaynağını bu dört liderlik yaklaşımından aldığını, en azından bunlardan ayrı düşünülemediğini ifade etmiştir. Özellik yaklaşımına göre etkin liderler aynı ortak özellikleri paylaşırlar. Bir liderin başarılı olması takım sporcularının ve çevrenin özelliklerine değil, liderin sahip oldukları kişilik özelliklerine bağlıdır. Bu yaklaşıma göre liderlik doğuştan gelir. Liderliğin davranış yaklaşımına göre, herhangi bir kişi etkin liderlerin davranışlarını öğrenerek lider olabilir. Etkili bir lider doğuştan değil sonradan yaratılır.

Liderlik ile ilgili diğer yaklaşım rol yaklaşımıdır. Bu görüşe göre liderlik anlayışında uygun bir seçeneği izlemek önemlidir (Yukl ve Van Fleet, 1992). Liderlikle ilgili son yaklaşım, durumsal yaklaşım olarak adlandırılır. Bu yaklaşımda etkili bir liderlik hem liderin özelliklerine hem de liderin içinde bulunduğu ortama bağlıdır (Weinberg ve Gould, 1999). Liderlik davranışı araştırmaları, spor takımlarının belirli yapısından dolayı spora yönelmiştir. Her antrenör, kendine özgü bir liderlik davranışı stili sergiler. Daleand Weinberg (1989), liderlik davranışlarını keşfetmeye çalışan araştırmaların, sporcuların tercih edilen davranış ve deneyimine, takımın büyüklüğüne ve yeteneğine, görevin zorluğuna ve sporun doğası gibi pek çok etmeni de incelemeye tabi tuttuğunu belirtmişlerdir.

Etkili antrenörlük üzerinde bir çalışma tasarlamak ve meydana getirme çabasında olan Chelladurai (1990) etkili antrenör-sporcu davranış ilişkisindeki süreci kapsayan çok boyutlu liderlik modeli (Multidimensional Model of Leadership) ortaya çıkarmıştır. Chelladurai'ye göre, takımın performansını arttıracak ve sporcuların daha fazla doyum almasını sağlayacak liderlik davranışları üç etkenin etkileşimi sonucunda ortaya çıkar: Antrenörün zorunlu davranışı, antrenörün gerçek davranışı, sporcunun tercih ettiği antrenörlük davranışı (Chelladurai ve Riemer, 1998). Chelladurai ve Carron (1978), performans ve hazzın, birbirinden bağımsız olmadığını belirtmişlerdir. Sporcular, görevi başarmaya yöneldiği ve lider bu tercihleri yerine getirdiği derecede hem performans hem de haz artabilir.

Zorunlu antrenör davranışında lider, durumsal özellikler tarafından yerleştirilmiş istekler ve zorlamalar ile kesin şekilde davranmaya zorlanır. Örneğin; liderin çevresi ve takımının organizasyonel yapısı belirlenen hedefleri, geniş sistemi (profesyonel takımlar örneği gibi), grup görevi, sosyal normlar, kültürel değerler, kurallar ve yönetmelikler, lider davranışını etkileyen durumsal özelliklerin bir kısmıdır (Chelladurai, 1990). Gerçek antrenör davranışında ise bazı kuramcılar, sadece liderin kişiliğinin bir fonksiyonu olarak liderin gerçek davranışına inanırlar. Fakat görüş geniş ölçüde destek bulmamıştır. Bu düşüncenin yerine, kişilik, yetenek ve deneyimi içeren liderin kişisel özellikleri, gerçek lider davranışı üzerinde büyük etkiye sahip olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca, liderler durumsal zorunluluklar tarafından önemli şekilde etkilenir. Profesyonel bir spor takımı, şampiyonluğa oynayan bir takım ve bir okul takımının farklı hedefleri olacağından, bu farklı hedefler, antrenörleri farklı lider davranışları sergilemeye zorlayacaktır. Ayrıca bu farklı ortamdaki sporcular farklı lider davranışları tercih edeceklerdir. Böylece tercihler antrenörün gerçekte nasıl davranacağını etkileyecektir (Yukl, 1998). Sporcular tarafından tercih edilen antrenör davranışında, belirli lider davranışları için üyelerin tercihleri, grup üyelerinin bireysel özelliklerinin geniş bir fonksiyonudur. Görevdeki yetenek, bilişsel yapı, yakın ilişki kurma gereksinimi, başarı gereksinimi gibi kişilik değişkenleri, bir üyenin sosyal destek, rehberlik, antrenörlük ve geribildirim için tercihlerini etkiler. Örneğin, eğer belli bir tarzda davranacak olan bir liderin organizasyonel beklentisi varsa, bu beklenti hem üyeleri hem de lideri birlikte tutar. Böylece hem liderler hem de üyeler, böyle bir ortamda aynı davranışsal beklentiler ve tercihler içinde sosyalleşirler (Chelladurai, 1999).

Antrenörlükte en çok araştırılan alanlardan biri, antrenörlük davranışlarının sporcu performansı üzerine etkisidir. Farklı antrenörlük stillerinin sporcuların performans sonuçları üzerindeki etkisini değerlendirmek için Spor için Liderlik Ölçeği (Chelladurai ve Saleh, 1980), Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği (Martin ve ark., 2005) ve Antrenörlük Davranışını Değerlendirme Sistemi (Smith ve ark., 1977) yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu yönde yapılan çalışmalar, antrenörlerin bilgi ve davranışlarının bir sporcunun psikolojik profili üzerinde önemli bir etkisi olduğunu, benlik saygısını, memnuniyeti ve algılanan yeterlik gibi özellikleri etkilediğini ve antrenör davranışlarının sporcunun gelişimini doğrudan etkilediğini göstermektedir.

Bu çalışmada 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporcuların tercih ettikleri antrenör davranışlarını tespit etmek amacıyla Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarının, tercih edilen antrenör davranışlarıyla ilgili antrenörlere ipuçları vereceği düşünülmektedir. Bu sonuçların, kendi davranışlarını değerlendirme anlamında antrenörlere yol göstermesi beklenmektedir. Bu bağlamda

çalışmanın amacı, 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporcuların tercih ettikleri antrenör davranışlarını belirlemek, bu yaklaşımların cinsiyet ve antrenör cinsiyeti tercihi değişkenleriyle ilgili ilişkilerini tespit etmektir.

Materyal ve Yöntem

Bu araştırmada genel tarama yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri; çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkındaki genel yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2006). Karasar'a göre tarama modelleri, araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, amaçlı örnekleme yöntemine göre seçilen, 2018-2019 güz ve bahar döneminde, Ankara ilindeki; Hidayet Türkoğlu, Darüşşafaka ve Tofaş Basketbol Okullarında basketbol eğitim gören 85 (%52.00) kız, 78 (%48.00) erkek, 14-16 yaş toplam 163 genç basketbolcu oluşturmaktadır. Bu okulların seçilmesindeki amaç, basketbol branşına özgü tematik eğitimin veriliyor olmasıdır. Araştırmaya katılan basketbolculara ait demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan 14-16 Yaş Basketbol Oynayan Genç Sporcuların Demografik Bilgileri

Değişken	Düzy	N	%	Toplam
Cinsiyet	Kız	85	52.0	163
	Erkek	78	48.0	
Antrenör Cinsiyet Tercihi	Kadın	27	16.5	163
	Erkek	99	60.8	
	Fark etmez	37	22.7	

Tablo 1'e göre, genç basketbolcuların 85'i (%52,0) kız, 78'i (48.0) erkektir. Genç basketbolcuların 27'si (%16,5) kadın antrenörü, 99'u (%60,8) erkek antrenörü tercih etmekte, 37'si (%22.7) ise cinsiyet tercihi yapmamaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma desenlerinden, ilişkisel tarama modeli esas alınarak tasarlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma öncesinde, Gazi Üniversitesi Ölçme Değerlendirme Etik Komisyonu'ndan onay alınmıştır. Uygulama öncesi sporculara araştırma hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Böylelikle basketbol branşı ile uğraşan 14-16 yaş genç sporculardan, çalışma verilerinin toplanması amaçlanmıştır. Ölçekler, belirtilen okullarda gönüllü olan 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporculara uygulanmıştır.

Antrenörlük Davranışı Değerlendirme Ölçeği

Ölçek, antrenörlük davranışlarının değerlendirilmesi amacıyla Martin ve ark., (2005) tarafından geliştirilmiş, Filiz ve Demirhan (2017) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Uyarlanan ölçek 21 maddeli, beş alt boyutlu bir yapıdan oluşmaktadır. Alt boyutları, destek olma genel teşvik etme, genel teşvik öğretim, genel iletişim ve hata-koşullu tekniktir. Ölçekte yer alan her ifade "Hiçbir Zaman (1)" ile "Her Zaman (5)" olmak üzere 5'li likert skalasında puanlanmaktadır. Ölçekte ters puanlanan ifade yoktur. Ölçekten en düşük 21 puan, en yüksek 105 puan alınmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışmada yer alan katılımcıların demografik özelliklerini belirleyebilmek üzere örneklem grubuna ait başlıca bilgileri elde etmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formu “Kişisel Bilgi Formu” adıyla uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistik için standart sapma ve ortalama analizi; ilişkisiz ölçümlerde ortalama puanların karşılaştırılması için Varyans analizi (tek yönlü ANOVA) ve bağımsız örneklem t-testi, anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey testi kullanılmıştır. Analizlerde SPSS 20.0 istatistik programından yararlanılmıştır. 14-16 yaş basketbol oynayan sporcuların Antrenörlük Davranışı Değerlendirme Ölçeğinden aldıkları puanların normallik dağılımında Kolmogorov-Smirnov istatistiğine bakılmıştır. Ölçeğin çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1.5 ve +1.5 aralığında olduğu tespit edilerek verilerin normal dağıldığı gözlenmiştir (Tabachnick & Fidell, 2013).

Bulgular

Bu bölümde, 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporcuların tercih ettikleri antrenör davranışlarının cinsiyet ve antrenör cinsiyeti tercihi değişkenlerine yönelik bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 2. 14-16 Yaş Basketbol Oynayan Genç Sporcuların Tercih Ettikleri Antrenör Davranışlarına Yönelik Aritmetik Ortalama (\bar{X}) ve Standart Sapma (Ss) Değerleri

Alt Boyutlar	N	\bar{X}	Ss
Genel iletişim	163	15.82	2.86
Genel teşvik öğretim	163	11.91	2.02
Destek olma	163	25.47	3.40
Hata koşullu teknik öğretim	163	11.74	2.01
Genel teşvik etme	163	20.59	3.12

Tablo 2’ye göre, 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporcuların tercih ettikleri antrenör davranışlarında genel teşvik öğretim ($\bar{X}=11.91$), hata koşullu teknik öğretime ($\bar{X}=11.74$) ve genel iletişime ($\bar{X}=15.82$) yönelik verdikleri cevapların daha düşük olduğu görülmektedir. Genç sporcuların tercih ettikleri antrenör davranışlarında ise genel teşvik etme ($\bar{X}=20.59$) ve destek olmaya ($\bar{X}=25.47$) yönelik verdikleri cevapların puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 14-16 Yaş Basketbol Oynayan Genç Sporcuların Cinsiyet Değişkenine Göre Tercih Ettikleri Antrenör Davranışlarına Yönelik Farklılıklar (T Testi)

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
Genel iletişim	Kız	85	15.88	2.87	-1.342	.17
	Erkek	78	15.28	2.83		
Genel teşvik öğretim	Kız	85	11.89	2.18	-.458	.62
	Erkek	78	11.74	1.85		
Destek olma	Kız	85	25.71	3.25	-1.221	.21
	Erkek	78	25.05	3.50		
Hata koşullu teknik öğretim	Kız	85	11.78	2.96	-.160	.86
	Erkek	78	11.73	1.82		
Genel teşvik etme	Kız	85	20.72	3.20	-.610	.53
	Erkek	78	20.43	3.05		

Tablo 3’e göre 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporcuların tercih ettikleri antrenör davranışları için tüm alt boyutlarda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 4. 14-16 Yaş Basketbol Oynayan Genç Sporcuların Antrenör Cinsiyet Tercih Değişkenine Göre Tercih Ettikleri Antrenör Davranışlarına Yönelik Farklılıklar (Tek Yönlü ANOVA)

Alt Boyut	Antrenör Cinsiyet Tercih	N	\bar{X}	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Df	Kareler Ort.	F	P	Farkın Kaynağı
Genel Teşvik Etme	Kadın	31	22.41	Gruplar arası	121,412	2	36.342	3.53	.02*	Kadın* Erkek
	Erkek	99	20.89							
	Fark Etmez	37	21.89	Gruplar içi	3895,21	160	9.621			
	Toplam	163	21.22	Toplam	4062,61	162				

Tablo 4 incelendiğinde, 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporcuların antrenör cinsiyet tercihi değişkenine göre tercih ettikleri antrenör davranışında “genel teşvik etme” ($F_{(2,160)} = 3.53, p < .05$) alt boyutunun puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kadın antrenöre verilen cevapların puan ortalaması 22.41, erkek antrenöre verilen cevapların puan ortalaması 20.89’dur. Diğer alt boyutlarda antrenör cinsiyet tercihi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$).

Tartışma ve Sonuç

Farklı liderlik stillerine sahip antrenörlerin sporcularıyla ve çevreleriyle olan ilişkileri ve iletişimleri liderlik niteliklerine göre farklılık arz eden hususlardandır. Çevremizdeki insanların hepsinin iletişim ve davranış biçimlerinin farklılık teşkil ettiği gibi lider olan antrenörlerin davranış biçimleri de aynı şekilde farklılıklar teşkil eder. Bazı antrenörler başarıya odaklanırken bazıları sporcularının gelişimine, bazıları psikolojik açıdan sağlıklı bireyler yetiştirmeye bazılarıysa kazanma arzularını sporcularına da aşılayıp onları psikolojik bakımdan yorup yıpratmaktadır. Ayrıca grup ve arkadaş desteğinin bireysel sporlarda takım sporlarına kıyasla daha az olması sporcular açısından bazı durumlarda önemli sorunlara sebep olmaktadır (Yurt, 2009).

Bu çalışmada, 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporcuların tercih ettikleri antrenör davranışlarının belirlenmesi, bu yaklaşımların cinsiyet ve antrenör cinsiyet tercihi düzeyleriyle ilgili ilişkilerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda genç basketbolcuların övgüde bulunan, ödül veren antrenörden ziyade, teknik bilgisi iyi olan, teknik hatalarını düzelten ve gelişimlerini teşvik eden antrenörü tercih ettikleri belirlenmiştir. Araştırmanın en önemli sonucu ise genç sporcuların kadın antrenörlerin erkek antrenörlerden daha adil ve sabırlı olduklarını düşünmeleridir. Bu sonuçtan hareketle genç basketbolcular, eğitim ve öğretim aşamasında kadın antrenörleri tercih etmektedirler. Araştırma sonuçlarıyla benzerlik bulunan ve Cruz ve Kim (2017) tarafından yürütülmüş bir çalışmada, kadın antrenörle çalışan erkek sporcuların antrenörlerinde daha fazla olumlu geribildirim, eğitim ve öğretimi tercih etmişlerdir.

Araştırma sonucuna göre 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporcuların tercih ettikleri antrenör davranışlarında destek olma ve genel teşvik etme alt boyutlarına yönelik verdikleri cevapların puan ortalamalarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla sporcular özellikle motive eden, gelişmelerini sağlayan destekleyici ve hatalarını düzeltmeleri için yardımcı olan antrenörü tercih ettikleri görülmektedir. Genç basketbolcular, teknik hataları tespit edebilen, teknik bilgisi iyi olan ve teknik hataları düzeltmede yol gösteren, ihtiyaçlarına göre bireysel teknik ve stratejik antrenman yaptırabilen, sadece teknik değil, diğer boyutlarda da (beslenme, psiko-motor gelişim, motivasyon, vb.) performanslarını arttıran, yarışmayla ilgili bilgileri aktaran, sporculara görevlerini açıklayan bir antrenör istemektedirler. Bütün bunların yanı sıra adil

davranan, teknik becerileri için eğitim veren ve gelişimlerini teşvik eden bir antrenörü tercih ettikleri görülmektedir. Benzer şekilde Martin ve ark.'nın (1999) yaptığı çalışmada genç sporcuların antrenörlerinde tercih ettikleri davranış türlerinin pozitif yönde olumlu geri bildirim olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Ayrıca, Parker (2010) yıllar geçtikçe demokratik davranışın daha trend olduğunu ve özellikle genç sporcuların antrenörlerinden demokratik davranış göstermelerini beklediklerini ifade etmiştir.

Turman'ın (2003) yaptığı çalışmada, antrenörlerin belli oyuncularını kayırıp hata yapanı herkesin içinde küçük düşürdüğünde veya azarladığında, sporcuları ve kendileri arasında bir duvar ördüğünü ifade etmiştir. Antrenörün sporcularıyla şakacı, rahat, motive edici konuşmasının, takım ruhuna önem veren ve sporcu odaklı teknikler uygulamasının sporcularını pozitif yönde etkilediğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, sporcuların da tercih ettiği gibi antrenörlerin sporcularına adil ve daha sevecen davranmaları, sporculardan daha başarılı bir performans elde etmelerini ve daha fazla sevgi-saygı görmelerini sağlayabilir.

Antrenör cinsiyet tercihi değişkeninde “genel teşvik etme” alt boyutuna göre 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporcuların kadın antrenörü tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda genç sporcular, performanslarını geliştirmek için öğrenmeleri gereken teknikleri göstermede ve bu konuda sorun yaşayan sporculara yardım etmek için zaman harcamasında, tüm amaç ve hedefleri gerçekleştirmek için sporcuları görevde tutmada, kim olursa olsun takım kurallarını uygulamak için adil olmada, teknik beceri ve yarışma stratejileri hakkında sporculara bireysel eğitim sağlamada erkek antrenörden çok kadın antrenörü tercih ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla genç basketbolculara göre, kadın antrenörlerin eğitime daha çok zaman harcadıkları, daha bilgili, sabırlı, istekli, adil, görev odaklı oldukları söylenebilir. Teknik ve stratejik bilgilerin gösterilmesi ve öğretilmesinde kadın antrenörlerin daha sabırlı olduğu şeklinde düşünülebilir. Bu bağlamda genç basketbolcuların erkek antrenörleri sabırlı ve adil görmedikleri ya da kadın antrenörlere göre daha az gördükleri söylenebilir. Araştırma sonuçlarını destekleyen nitelikte bir çalışmada Chliwniak (1997) erkeklerin daha çok sistem ve kurallarla, kadınların ise ilişkiler ve atmosferle ilgili olduklarını ortaya çıkarmıştır. Chliwniak'a göre erkeklerin daha çok görev merkezli, kadınların ise ilişki merkezli liderler olduklarını söylemek mümkündür ve bu durum kadınların erkeklere göre daha duygusal ve olaylardan daha fazla etkilenen yapıda olmalarından kaynaklanmaktadır.

Bu sonuçlar 14-16 yaş basketbol oynayan genç sporcuların özellikle sporcuları motive eden, hatalarını düzeltmeleri için yardımcı olan ve gelişmelerini sağlayan, teknik bilgisi iyi olan, teknik hataları tespit edebilen ve teknik hataları düzeltmede yol gösteren, ihtiyaçlarına göre bireysel teknik ve stratejik antrenman yaptırabilen, yarışmayla ilgili bilgileri aktaran, adil davranan ve sabırlı antrenörleri tercih ettiklerini göstermektedir. Dolayısıyla kadın ve erkek antrenörler, sporcu tercihlerine ve takım durumlarına göre davranışlarını şekillendirerek bu yaş gruplarında daha etkili ve başarılı antrenörlük yapabilirler.

Okullarda beden eğitimi öğretmenlerinden de beklenildiği gibi, antrenörlerin; takımlarında antrenör, psikolog, masör, fizyoterapist, kondisyoner, istatistikçi, organizatör, rehberlik danışmanı, diyetisyen gibi vasıflara sahip olmaları beklenmektedir. Fakat bir kişinin tüm bu özelliklere vakıf olması mümkün müdür? Bir antrenör kendisini çok yönlü geliştirebilir mi? Üst düzey takımlarda çalışan uzman antrenörler şanslıdır, çünkü antrenörlük dışındaki diğer işleri yapacak görevliler mevcuttur. Peki yeni başlayan bir antrenör ne yapmalıdır? Kendisinden “bütün bir antrenör” olması beklenen yeni antrenör, mesleki ve antrenörlük

bilgisini geliştirmeli, öğretmenliğin pedagojik bilgisini de öğrenerek hem doğru teknik ve stratejilerle sporcularının performanslarını, hem de sosyal ve bireysel davranışlarını ve yaşamsal becerilerini geliştirebilmelidir. Bu bağlamda antrenör çok yönlü olarak kendisini geliştirecek seminerleri, kitapları, kursları vs. takip etmeli, araştırmalı, sormalı ve bilgilerini düzenli olarak güncellemelidir.

Yapılan inceleme sonucunda genç sporcuların antrenör cinsiyet tercihine yönelik çok fazla çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla bu araştırmanın sonucu antrenör cinsiyet tercihi açısından önemlidir. Bu konuda, tercih sebepleri ile birlikte daha ileri araştırmaların yapılması uygun görülmektedir. Çünkü genç sporcularda antrenörün cinsiyet rolü, antrenör-sporcu diyalekt etkileşimi için oldukça önemlidir.

Öneriler

Bu çalışmada sadece basketbolcu sporculardan elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Bireysel sporlar ve farklı spor dalları kullanılarak da daha farklı bulgular elde edilmesi mümkündür. Çalışma, 14-16 yaş grubundaki katılımcıları içermektedir. Antrenörlük tercihleri yaşa göre değişkenlik gösterebilmektedir. Dolayısıyla yetişkinler üzerinde de bu konuda çalışma yapıp gençler ve yetişkinler arasında tercih edilen antrenörlük davranışları karşılaştırılabilir. Eğitim ve öğretim aşamasında genç basketbolcuların kadın antrenörleri tercih etmeleri düşündürücüdür. Bu yaş gruplarıyla çalışırken erkek antrenörlerin daha ılımlı, uyumlu, sevecen, ergen psikolojisine uygun davranışlar sergilemeleri sporcuların kendilerini daha çok benimsemesini sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Anılır, M. (2007). The Relationship Between the Meta Programs of Basketball Coaches and Their Leadership Qualities Perceived by Their Athletes. Health Sciences Institute, Department of Physical Education and Sports. Master Thesis. Istanbul: Marmara University.
- Chelladurai, P. (1990). Leadership in Sports: A review of relevant research. *International Journal of Sport Psychology*, 21, 328-354.
- Chelladurai, P. (1999). *Human Resource Management in Sport And Recreation*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Chelladurai, P., Carron, A. (1978). Leadership. Canadian Association for Health, Physical Education, and Recreation Sociology of Sport Monograph Series A. Calgary, AB: University of Calgary.
- Chelladurai, P., Riemer, H. (1998). Measurement Of Leadership in Sport. In J.L. Duda (Ed.), *Advancements in sport and exercise psychology measurement* (pg. 227-253). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Chelladurai, P., Saleh, S.D. (1980). Dimensions of Leader Behavior in Sport: Development of a Leadership Scale. *Journal of Sport Psychology*, 2, 34-45. <https://doi.org/10.1123/jsp.2.1.34>.
- Chliwniak, L. (1997). Higher education leadership: Analyzing the gender gap, *ASHEERIC Higher Education Report*, 25(4).
- Côté, J., Gilbert, W. (2009). An Integrative Definition of Coaching Effectiveness and Expertise. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 4(3), 307-323. <https://doi.org/10.1260/174795409789623892>.

- Cruz, A.B., Kim, H.D. (2017). Leadership preferences of adolescent players insport: Influence of coach gender. *Journal of Sports Science and Medicine*, 16, 172-179.
- Dale, J., Weinberg, R. S. (1989). The Relationship Between Coaches Leadership Style and Burnout. *The Sport Psychologist*, 3, 1-13.
- Karasar, N. (2000). *Scientific Research Methods*. Ankara: Nobel Yayın.
- Konter, E. (1996). *Coach as a Leader*. Istanbul: Alfa Publishing.
- Martin, S., Jackson, A., Richardson, P. & Weiller, K., (1999). Coaching preferences of adolescent youths and their parents. *Journal of Applied Sport Psychology*, 11(2). 247-262.
- Martin, S.B., Barnes, K., Kravig, S.D., Johnson, M.S. (2005). Coaching Behavior Preferences of Interscholastic and Intercollegiate Athletes. Manuscript under review. Denton: University of North Texas, College of Education.
- Nater, S., Gallimore, R. (2006). *You Haven't Taught Until They Have Learned: John Wooden's Teaching Principles And Practices*. Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Parker, K., (2010). Preferred coaching styles in youth sports: a qualitative inquiry of soccer players from generation. Yüksek Lisans Tezi. Georgia Southern University. <http://digitalcommons.georgiasouthern.edu/cgi/.viewcontent.cgi?article=1115&context=etd>
- Smith, R.E., Smoll, F.L., Hunt, B. (1977). A System For The Behavioral Assessment of Athletic Coaches. *The Research Quarterly*, 48, 401-407.
- Sunay, H. (1998). Important Of Physical Education Teacher And Coach in Sport Education Infrasutstructure. *Journal of Gazi University Physical Education and Sport Sciences*, 3(2), 43-50.
- Tabachnick, B., Fidell, L. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th international ed. cover edn.). Thousand Oaks, NJ: Sage Publications.
- Weinberg, R.S., Gould, D. (1999). *Goal Setting, Foundations of Sport and Exercise Psychology*. Champaign, III.; Human Kinetics.
- Yukl, G. A. (1998). *Leadership in Organizations*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Yukl, G. A., Van Fleet, D. D. (1992). Theory and Research on Leadership in Organizations. In M. D. Dunnette & L. M. Hough (Eds.), *Handbook of industrial and organizational psychology* (2nd ed. pp. 147-197). Chicago: Rand McNally.
- Yurt, O. (2009). *Leadership Styles of Taekwondo Coaches*. Health Sciences Institute, Department of Sports Management. Master Thesis. Konya: Selcuk University.

Makale Alıntısı

Yıldız, M. (2021). 14-16 Yaş Basketbol Oynayan Genç Sporcuların Tercih Ettikleri Antrenör Davranışları [Coach Behaviors That Young Sportsmen Aged 14-16 Playing Basketball Prefer], *Spor Eğitim Dergisi*, 4 (4), 13-21.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.